

ዳኞች፡- ተክሊት ይመስል

ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

ቀነዓ ቂጣታ

ተሾመ ሸፈራው

ፀሐይ መንክር

አመልካች፡- አቶ ጌታቸው ይርገቡስ - አልቀረቡም

ተጠሪዎች፡-

1. በላይ ናማጋ፡ በሌለበት
2. የፌዴራል ፍርድ ቤቶች ፍርድ አፈፃፀም መምሪያ ነ/ፈ. ፍርድ አወቅ አክሊሉ
3. አቶ በርሁን የማነ ቀርበዋል

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የተጀመረው በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ሲሆን አመልካች በተጠሪዎች ላይ ያቀረበውን ክስ መነሻ ያደረገ ነው። የአመልካች ክስ ይዘትም በአጭሩ፤ ወ/ሮ መቅደስ አበበ የፍርድ ባለ መብት በመሆን ባቀረቡት የአፈፃፀም ክስ ምክንያት ቁጥሩ 150 የሆነው ቤት በዕዳው ምክንያት እንዲሸጥ በተወሰነው መሠረት ተሸጦ ገንዘቡ ገቢ ከተደረገ በኋላ፤ ቁጥራቸው 149 እና 151 የሆኑ ቤቶች ቁጥሩ 150 ከሆነው ቤት ጋር የተያያዙ ቢሆኑም የተለያዩ መሆናቸውን እያወቁ ወይም ማወቅ ሲገባቸው ተጠሪዎች ተመሳጥረው የቤ/ቁ/ 149 እና 151 የሆኑትን ቤቶች 3ኛ ተጠሪ እንዲረከብ ያደረጉ በመሆኑ ቤቶቹን ከዳቦ ማሸን ጭምር ተጠሪዎች እንዲያስረክቡኝ ይወስንልኝ የሚል ነው።

ተጠሪዎች በስር ፍርድ ቤት ቀርበው መልስ እንዲሰጡ የተደረገ ሲሆን፤ 1ኛ ተጠሪ ባለመቅረቡ ጉዳዩ በሌለበት እንዲታይ ተደርጓል። 2ኛ ተጠሪ ፍርድን የማስፈጸም ኃላፊነት የተሰጠው እና የፌዴራል ፍርድ ቤቶች አካል እንጂ እራሱን የቻለ የህግ ሰውነት የተሰጠው ተቋም አለመሆኑን ገልጾ ሊከሰስ እንደማይገባው የተከራከረ ሲሆን፤ 3ኛ ተጠሪ በበኩሉ ቁጥሩ 150 የሆነውን ቤት ተረክቦ የባለቤትነት ማረጋገጫ ካርታ አወጥቶበት ለ8 ዓመታት በእጁ አድርጎ የነበረ መሆኑን፤ አመልካች ቁጥሩ 151 የሆነው ቤት የግል ቤቱ መሆኑን የሚያሳይ ማስረጃ ያላቀረበ መሆኑን በመጥቀስ ክስ ወድቅ ሆኖ እንዲወሰንለት በማለት መከራከሩን መዘገቡ ያሳያል።

ጉዳዩ በመጀመሪያ የቀረበለት የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤትም በዚህ መልኩ በግራ ቀኝ የቀረበውን ክርክር ከሰማ በኋላ፤ 1ኛ ተጠሪ ዳኛ ሆነው ጉዳዩን ሲያዩ በነበረበት ወቅት ለፈጸሙት ተግባር በፍትሁብሔር ሕጉ አንቀጽ 2138(ሐ) መሠረት ክስ ሊቀርብባቸው የማይገባ መሆኑን፤ 2ኛ ተጠሪም ፍርድ ለማስፈጸም በፌዴራል ፍርድ ቤቶች ስር የተደራጀ አካል እንጂ እራሱን የቻለ የህግ ሰውነት ያለው ባለመሆኑ ሊከሰስ አይገባም በማለት በሁለቱ ላይ የቀረበውን ክስ ወድቅ ያደረገ ሲሆን፤ ቁጥሩ 150 የሆነው ቤት ቁጥሩ 151 ከሆነው ቤት በተናጥል የሚገኝ መሆኑ እና ይዘታው የማን እንደሆነ የሚያሳይ የሰነድ ማረጋገጫ ማስረጃ አለመግኘቱን ገልጾ የአዲስ ከተማ ክ/ከተማ የይዘታ አስተዳደር እና የሽግግር ጊዜ አገልግሎት የላከለትን ደብዳቤ መነሻ በማድረግ አመልካች በቤቱ ላይ መብት ያለው መሆኑን አላረጋገጠም በሚል ምክንያት 3ኛ ተጠሪን በተመለከተ የቀረበውንም ክስ ወድቅ በማድረግ ወስኗል። አመልካች ይህን ወሳኔ በመቃወም ለፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ያቀረበው ይግባኝም ተቀባይነት አላገኘም።

ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም በዚህ ወሳኔ ቅር በመሰኘት ለማስለወጥ ሲሆን፤ አመልካች በቀን 28/11/08 ዓ.ም ተዘጋጅቶ በቀረበው የሰበር አቤቱታ፤ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ተሰጥቶ በከፍተኛ ፍርድ ቤቱ ፀንቶ የተወሰነው ወሳኔ መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው የሚልባቸውን ምክንያቶች በመዘርዘር ታርሞ ይወሰንለት ዘንድ ዳኝነት ጠይቋል። አቤቱታው ተመርምሮ ያስቀርባል በመባሉም ተጠሪዎች እንዲቀርቡ በተደረገላቸው ጥሪ መሠረት 2ኛ እና 3ኛ ተጠሪዎች ቀርበው ግራ ቀኝ ክርክራቸውን በጽሑፍ ተለዋወጠዋል። 1ኛ ተጠሪ ባለመቅረቡ በሌለበት እንዲታይ ተደርጓል።

የጉዳዩ አመጣጥ እና የግራ ቀኝ ክርክር ይዘት በአጭሩ ከፍ ሲል የተመለከተውን የሚመስል ሲሆን፤ ይህ ችሎትም ለአቤቱታው ምክንያት የሆነውን ወሳኔ ከግራ ቀኝ ክርክር እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መዝገቡን እንደሚከተለው መርምሮታል። እንደመረመረውም አመልካች ተጠሪዎችን አንድ ላይ አጣምሮ ለክርክሩ መነሻ የሆነውን ክስ ለማቅረብ መሰረት ያደረገው ከወ/ሮ መቅደስ አበበ ጋር በነበራቸው ክርክር የፍርድ ባለ ዕዳ በመሆን በቀረበባቸው የአፈ.ፃፀም ክስ 1ኛ ተጠሪ በወቅቱ ዳኛ በመሆን በአፈ.ፃፀም መዝገብ ላይ በሰጠው ትዕዛዝ፤ 2ኛ ተጠሪ ፍርዱን በማስፈጸም ሂደት ለክርክሩ መነሻ የሆነውን ቤት 3ኛ ተጠሪ እንዲረከብ በማድረግ እና 3ኛ ተጠሪ ደግሞ በመጀመሪያ በአፈ.ፃፀም እንዲሸጥ ሳይወሰን ቁጥራቸው 149 እና 151 የሆኑትን ቤቶች መረከቡ ስለመሆኑ ከክርክሩ ሂደት ለመገንዘብ ተችሏል። ይህም የሚያሳየው አመልካች መብቱ ተጥሏል በሚል ላቀረበው ክስ ምክንያቱ ከፍርድ አፈ.ፃፀም ጋር በተያያዘ በተጠሪዎች የተፈጸመ ተግባር መሆኑን ነው። ይህ ከሆነ አመልካች ያቀረቡት ክስ ከመነሻውም ተቀባይነት ያለው መሆን አለመሆኑ የዚህን ችሎት ምላሽ የሚሻ ጭብጥ ይሆናል።

በመሠረቱ በሌላ ሰው በተፈጸመ ድርጊት ምክንያት መብቱ የተጣሰበት ሰው መብቱን ለማስከበር አቤቱታውን ስልጣን ላለው አካል የማቅረብ መብት ያለው ሲሆን፤ የሚቀርበውም አቤቱታ የጉዳዩን ዓይነትና መሠረታዊ ባህርይ መሠረት በማድረግ በህግ የተዘረጋውን ስርዓት ተከትሎ መሆን እንደሚገባው እሙን ነው። ወደ ተያዘው ጉዳይ ስንመለስ፤ ከፍ ሲል እንደተመለከተው፤ አመልካች ክሱን ለማቅረብ በምክንያትነት የጠቀሰው በፍርድ አፈ.ፃፀም ሂደት በተጠሪዎች በተፈጸሙት ተግባራት ምክንያት መብቱ መጎዳቱን ነው። ለተያዘው ጭብጥ እልባት ለመስጠት ይቻል ዘንድም በአፈ.ፃፀም ምክንያት የፍርድ ባለዕዳ ንብረት የሚያዝበትን እና የሚሸጥበትን ስርዓት በተመለከተ በፍትሐብሔር ሥነ ሥርዓት ሕጉ የተመለከቱትን ድንጋጌዎች በቅድሚያ ማየቱ ተገቢ ሆኖ ተገኝቷል።

ፍርድን ለማስፈጸም ሲባል ንብረት ስለሚያዝበት፤ ስለሚሸጥበት ስርዓት እና ወጤቱ በፍትሐብሔር ሥነ/ሥርዓት ሕጉ ከአንቀጽ 404 ጀምሮ ባሉት ድንጋጌዎች ተመልክቷል። ከድንጋጌዎቹ አጠቃላይ ይዘት መረዳት የሚቻለውም፤ ሂደቱ የሚመራው የአፈ.ፃፀም መዝገቡን በያዘ ፍርድ ቤት ሲሆን ፍርድ ቤቱም በአፈ.ፃፀም ምክንያት ንብረት

የሚሸጥበትን ሁኔታ እና ስርዓቱን በመከታተል እና እንደየአግባብነታቸው በስነ ስርዓት ሕጉ በተመለከቱት ድንጋጌዎች መሠረት ሂደቱን በመምራት የፍርድ ባለዕዳ፣ የፍርድ ባለ መብትን እና የገዥውን መብቶች ባገናዘበ መልኩ የሽያጩ ሂደት መከናወኑን የማረጋገጥ ግዴታ ያለበት መሆኑን ነው። ይህ ሂደትም የተሸጠው ንብረት በርግጥም እንዲሸጥ የተወሰነ ንብረት መሆን አለመሆኑ፣ ሂደቱ በህጉ የተመለከቱትን ስርዓቶች የተከተለ መሆን አለመሆኑ፣ ከሂደቱ ጋር በተያያዘ ከፍርድ ባለ መብት፣ ከፍርድ ባለ ዕዳ፣ ከገዥው እንዲሁም ከንብረቱ ጋር በተያያዘ መብት ወይም ጥቅም አለኝ ከሚል 3ኛ ወገን የሚቀርበውን ተቃዋሚ መርምሮ ወሳኔ መስጠትን ሁሉ የሚያካትት ስለመሆኑ ከድንጋጌዎቹ አጠቃላይ ይዘት እና መንፈስ የምንገነዘበው ጉዳይ ነው።

በእርግጥ ከሽያጭ ሂደት ጋር በተያያዘ በፍርድ ቤቱ ወይም በፍርድ አስፈጻሚው አካል በሚፈጸም ስህተት/ጥፋት ምክንያት የፍርድ ባለ መብት ወይም የፍርድ ባለ ዕዳ እንዲሁም የገዥው መብት ሊጎዳ የሚችልበት ሁኔታ ሊፈጠር እንደሚችል ይታወቃል። ይሁንና እነዚህ ስህተቶች የሚቃኑት በስነ ስርዓት ህጉ መሠረት አፈፃፀሙን በያዘው ፍርድ ቤት በመሆኑ፣ ሽያጩ በሚደረግበት ሂደት ወይም ከወጤቱ ጋር በተያያዘ ስህተት (ጥፋት) በመፈጸሙ ምክንያት መብቱ ተጎድቷል የሚል ወገን የሚኖረው የህግ መፍትሔ ይህ እንዲስተካከልለት ጥያቄውን አፈፃፀሙን ለያዘው ፍርድ ቤት ማቅረብ ነው።

በመሆኑም አፈፃፀሙን የያዘው ፍርድ ቤት በዕዳ ምክንያት እንዲሸጥ ከተወሰነው ቁጥሩ 150 ከሆነው ቤት ሌላ አመልካች ለክርክሩ መነሻ ያደረጋቸው ሁለቱ ቤቶች ያላግባብ እንዲሸጡ በፍርድ ቤቱ ሌላ ትዕዛዝ መሰጠቱ ወይም ከተሸጠው ንብረት ወጪ ሌላ ተጨምሮበት 3ኛ ተጠሪ ያላግባብ እንዲረከብ ተደርጎ ከሆነ እና በዚህ ምክንያት መብቱ የተነካ መሆኑን ካመነበት አፈፃፀሙን ለያዘው ፍርድ ቤት አቤቱታውን ማቅረብ አሊያም አፈፃፀሙን በያዘው ፍርድ ቤት የተፈጸመው ስህተት እንዲታረም ለይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤት ይግባኝ አቅርቦ መብቱን ማስከበር ነበረበት። ይሁንና ይህን ሳያደርግ የአፈፃፀም መዝገቡ ተዘግቶ ከብዙ ዓመታት በኋላ፣ በፍርድ አፈፃፀም ሂደት የተጎዳውን መብቱን ለማስከበር በአዲስ መልክ ያቀረበው ክስ ሥነ ሥርዓታዊ ባለመሆኑ በፍ/ሥ/ሥ/ህጉ አንቀጽ 231(1-ሀ) መሠረት ተቀባይነት ያለው አይደለም። በመሆኑም የአመልካችን ክስ ወድቅ በማድረግ በስር የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ተሰጥቶ በከፍተኛ ፍርድ ቤት

በትዕዛዝ የፀናዉ ዉሳኔ ክዉጤት አንፃር ሲታይ የሚነቀፍ ሆኖ ስላልተገኘ ተከታዩ ተወስኗል።

ዉሳኔ

1. የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ/174646 በቀን 01/09/08 ዓ.ም በዋለዉ ችሎት፣ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁ/ 45369 ላይ የሰጠዉን ዉሳኔ በማጽናት፣ የሰጠዉ ትዕዛዝ በፍ/ሥ/ሥ/ ህጉ አንቀጽ 348(1) መሠረት ፀንቷል።
2. በዚህ ችሎት የተደረገዉ ክርክር ያስከተለዉን ወጪ እና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸዉን ይቻሉ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ይመለስ

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሰ/ጌ

AR AR